Nr 23.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 13 kap. 13 § giftermålsbalken m. m.; given Stockholms slott den 31 december 1925.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 13 kap. 13 § giftermålsbalken;
2) lag om ändrad lydelse av 12 kap. 7 § ärvdabalken;
3) lag om ändring i viss del av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom;
4) lag om ändrad lydelse av 9 kap. 48, 52 och 63 §§ vattenlagen;
5) lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 § handelsbalken;
6) lag om ändrad lydelse av 42 och 192 §§ utsökningslagen;
7) lag om ändrad lydelse av 4 § i lagen den 24 maj 1895 angående vad till fast egendom är att hänföra; och
8) lag om ändrad lydelse av 2 § 9:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

GUSTAF.

Torsten Nothin.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 13 kap. 13 § giftermålsbalken.

Härigenom förordnas, att 13 kap. 13 § giftermålsbalken skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

Vid — — — makens lott.
Skall — — — anvisa.
Rätt — — — dödsbo.
Om det företräde, som vid bodelning tillkommer make till besittningsrätt för obegränsad tid till viss jord (åborätt), så ock om utlösen i ty fall är särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 12 kap. 7 § ärvdabalken.

Härigenom förordnas, att 12 kap. 7 § ärvdabalken, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 16 maj 1890 (nr 24 s. 1), skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

Nu — — — lotta.
Om arvingars inbördes företräde till besittningsrätt för obegränsad tid till viss jord (åborätt), så ock om utlösen, då sådan rättighet hör till dödsbo, som skiftas mellan arvingar, är särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927.

Förslag
till
Lag

om ändring i viss del av lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom.

Härigenom förordnas, att i 2 kap. i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom skall införas en ny paragraf med beteckning 44 § av följande lydelse:

44 §.

Om upplåtelse av viss jord under besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt) är särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927.

Förslag
till
Lag

om ändrad lydelse av 9 kap. 48, 52 och 63 §§ vattenlagen.

Härigenom förordnas, att 9 kap. 48, 52 och 63 §§ vattenlagen skola, 48 § i dess lydelse enligt lagen den 11 juni 1920 (nr 459) och 52 § i dess lydelse enligt lagen den 20 juni 1924 (nr 393) samt i nedan angivna delar, erhålla följande ändrade lydelse:

48 §.

Ersättning — — — för:
1. tillgodogjord — — — varande anläggning;
2. fiskeverk — — — sådan anläggning;
3. mark — — — försvåras;
4. fiske — — — förmäles;
5. intrång — — — kraftöverföring;

6. besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt) enligt lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord ävensom till rättigheten hörande byggnader, såvitt de äro för fastighetens jordbruk erforderliga, samt skada å sådana byggnader.

Om — — — i 50 §.

52 §.

Är fast egendom, som skall lösas med penningar, besvärad av nyttjanderätt, återköpsrätt eller rätt till servitut eller till avkomst eller annan förmån eller till elektrisk kraft, skall ersättningen till egendomens ägare och den gottgörelse, som må tillkomma rättighetens innehavare, var för sig bestämmas. Medför rättighet, som nyss nämnts, förminskning av den fasta egendomens värde, skall till grund för den ägaren tillkommande ersättningen läggas det värde egendomen med därå vilande besvär äger; dock att, såframt den besvärande rättigheten ej är återköpsrätt eller besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt) enligt lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord, den förhöjning över värdet, som jämlikt 48 § må ifrågakomma, skall bestämmas med hänsyn till det värde egendomen utan sådant besvär skulle äga. Erfordras för tillämpning av reglerna i 69 § andra stycket, att utöver vad nu sagts särskild värdering sker av den fasta egendomen med eller utan viss rättighet besvärande densamma, varde sådan i samband med ersättningens fastställande verkställd.

Vid — — — innehavare.

63 §.

Där i fall, som i 58—60 §§ förmälas, finnes i målet uppgiven arrendator, innehavare av fastighet, som upplåtits under besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt) enligt lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord, eller hyresgäst, vars rätt är av företaget beroende, vare han ej pliktig att avflytta eller avstå från vad han innehar förrän efter åtnjuten uppsägningstid i enlighet med ovan givna föreskrifter; och må dessförinnan arbete, varigenom hans rätt kränkes, ej av tillträdaren vidtagas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 17 kap. 6 § handelsbalken.

Härigenom förordnas, att 17 kap. 6 § handelsbalken, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 13 maj 1921 (nr 228), skall i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

Den, som äger rätt till tionde, ränta eller annan sådan avgäld av fast egendom, njute ock företräde till betalning ur egendomen, i vems hand den vara må, där ej avgälden stått inne längre än ett år efter förfallodagen. Samma förmånsrätt tillkomme ock jordägare, som åt annan upplåtit sin fasta egendom, i de denne tillhöriga lösören och byggnader, som å egendomen finnas, samt, där tomträtt eller vattenfallsrätt eller besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt) enligt lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord upplåtits, i den upplåtna rättigheten med vad därtill hör, för arrende eller avgäld, som till jordägaren skall utgå, samt för jordägaren åliggande utskyld eller annan avgift, som bort av egendomens innehavare gäldas, dock ej för fordran, som förfallit till betalning tidigare än ett år före utmätning eller, vid konkurs, före konkursansökningens ingivande, så ock för husröta eller vanhävd, där sådan ersättning skall utgå. Har jordägare lämnat arrendator kreatur, redskap eller annat till egendomens bruk, njute jordägaren lika rätt för lega, som ej stått inne längre än nyss sagts, ävensom för ersättning, där sådan bör utgå, för vad sålunda blivit arrendatorn lämnat.

Därefter — — — rätt.

Enahanda förmånsrätt, som i första stycket sägs, i upplåten rättighet med vad därtill hör tillkomme upplåtare av besittningsrätt, som ovan nämnts, för ogulden köpeskilling för byggnad å egendomen, så ock kronan för lån, som av statsmedel lämnats rättighetens innehavare för inlösen eller uppförande av byggnad å egendomen, samt, där lån för dylikt ändamål lämnats ur egnahemslånefonden, den, som å det allmännas vägnar förmedlat lånet.

Har delägare i bo, till vilket hör besittningsrätt, som ovan sägs, lämnat annan delägare anstånd med betalning av utlösen efter vad därom är stadgat, njute för vad av den fordran med ränta vid utmätning eller konkursansöknings ingivande icke stått inne mer än ett år efter förfallodagen förmånsrätt i besittningsrätten med vad därtill hör näst efter fordran, som i tredje stycket avses. Hava flera fordran, som nu sagts, äge den, vars fordran uppkommit tidigare, företräde; hava flera delägare i samma

bo lämnat sådant anstånd, njute lika förmånsrätt. Där dylik fordran icke inom nittio dagar från det gäldenären sökte att varda antagen till åbo anmälts hos länsstyrelsen för antecknande i den i 46 § i lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord omförmälda bok, äge förmånsrätt därför dock ej rum.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 42 och 192 §§ utsökningslagen.

Härigenom förordnas, att 42 och 192 §§ utsökningslagen skola, 192 § i dess lydelse enligt lagen den 11 oktober 1912 (nr 211) och i nedan angivna del, erhålla följande ändrade lydelse:

42 §.

Är dömt i tvist om skyldighet för arrendator att avträda arrenderad fastighet eller för den, som innehar fastighet med besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt) enligt lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord, att avflytta från fastigheten eller om hyresgästs flyttning i eller ur hus, och har rätten förordnat, att domen må verkställas utan hinder därav att den ej äger laga kraft, äge utmätningsmannen befordra domen till verkställighet, där den vinnande ställer pant eller borgen för det skadestånd, vartill han kan kännas skyldig, om domen ändras.

192 §.

Vägrar — — — förverkad.

Vad sålunda stadgats om arrendator skall ock i tillämpliga delar gälla om den, som innehar fastighet med besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt) enligt lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord.

Om — — — sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927.

Förslag
till
Lag

om ändrad lydelse av 4 § i lagen den 24 maj 1895 (nr 36 s. 1) angående vad till fast egendom är att hänföra.

Härigenom förordnas, att 4 § i lagen den 24 maj 1895 angående vad till fast egendom är att hänföra, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 22 juni 1911 (nr 68 s. 7), skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

Har någon efter särskilt stadgande eller på annan emot en var gällande grund äganderätt till byggnad eller annat, som, efter ty i 2 eller 3 § sägs, skulle till annans fasta egendom höra, då må det ej till den fasta egendomen räknas. Byggnad, stängsel eller annan för stadigvarande bruk avsedd anläggning å tomt, som besväras av inskriven tomträtt, eller å område, som besväras av inskriven vattenfallsrätt, eller å jord, som upplåtits under besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt) enligt lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord, må ej, ändå att byggnaden eller anläggningen tillhör ägaren av den fasta egendomen, hänföras till denna.

För — — — hänföras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 2 § 9:o) i lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Härigenom förordnas, att 2 § 9:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

mål — — — inrättning;

mål om rätt för den, som annorledes än genom upplåtelse åtkommit besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt) enligt lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord, att varda antagen till åbo;

mål — — — nybyggen;

mål — — — erläggas;

mål — — — upplåtas;

mål — — — arrende;

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 januari 1923.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Åkerman:

»Kungl. Maj:t har denna dag, efter föredragning av chefen för jordbruksdepartementet, förordnat att lagrådets utlåtande skall jämlikt § 87 regeringsformen inhämtas över upprättat förslag till lag om åborätt. Till grund för detta förslag har legat ett av särskilt tillkallade sakkunniga inom jordbruksdepartementet — den s. k. kronolägenhetskommissionen — den 11 november 1920 avgivet betänkande, innefattande vissa lagförslag jämte motiv m. m. Sedan yttranden över nämnda betänkande inkommit från åtskilliga myndigheter, har kommissionens förslag varit föremål för överarbetning inom jordbruksdepartementet.

Till det förslag, som föredragits av chefen för jordbruksdepartementet, ansluta sig sju särskilda, av nämnda förslag betingade lagförslag, vilka tillhöra området för min ämbetsverksamhet. Under hänvisning till vad chefen för jordbruksdepartementet i förberörda ärende anfört får jag därför till behandling i samband med förslaget till lag om åborätt anmäla ifrågavarande sju lagförslag, nämligen förslag till

1:o) lag om ändrad lydelse av 13 kap. 13 § giftermålsbalken;

2:o) lag om ändrad lydelse av 12 kap. 7 § ärvdabalken;

3:o) lag om ändrad lydelse av 1 kap. 8 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom;

4:o) lag om ändrad lydelse av 9 kap. 48, 52 och 63 §§ vattenlagen;

5:o) lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 § handelsbalken;

6:o) lag om ändrad lydelse av 42 och 192 §§ utsökningslagen;

7:o) lag om ändrad lydelse av 8 § i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866.

Nu nämnda lagförslag äro samtliga framlagda i kronolägenhetskommissionens omförmälda betänkande. Vid den överarbetning av kommissionens förslag, som blivit verkställd, hava berörda lagförslag lämnats i sak oförändrade med undantag av de under 4:o) och 5:o) här upptagna.

Vad angår förslaget rörande ändring av vissa paragrafer i vattenlagen avsåg kommissionens förslag — med bortseende från ändringen av 63 §, vilken ändring kan sägas närmast vara av formell natur och icke berörts av förslagets överarbetning — att genom tillägg till 48 § föreskriva att, därest fastighet, som upplåtits under sådan besittningsrätt eller åborätt, varom nu är fråga, komme att helt eller delvis avstås till främjande av företag eller åtgärd enligt vattenlagen, ersättningen för de för jordbruket erforderliga byggnaderna å fastigheten, vilka av åbon avstodes eller som skadades, skulle beräknas icke endast till fulla värdet utan dessutom till hälften därutöver på sätt i sistnämnda paragraf finnes stadgat för vissa där angivna fall. Förslaget i denna del är bibehållet oförändrat. Under det att sålunda byggnaderna å en åborättsfastighet skulle i det ifrågakomna fallet bliva ersatta till fulla värdet och hälften därutöver, skulle däremot för själva åborätten, om den ginge förlorad, ersättning beräknas blott efter dess värde i likhet med vad som gäller beträffande vanlig nyttjanderätt. Denna ståndpunkt synes emellertid icke vara fullt förenlig med den innebörd, åborätten avsetts att erhålla. Det torde vara mest följdriktigt att, därest åborätten av omförmäld anledning går förlorad, den ersättning för själva rättigheten, varpå åbon har anspråk, bestämmes på samma sätt som i fråga om mark, vartill äganderätt avstås, eller med femtio procents förhöjning utöver fulla värdet. För vinnande av detta syfte har i det föreliggande förslaget dels gjorts ytterligare ett tillägg till 48 §, dels ock vidtagits viss ändring jämväl av 52 §. Sistnämnda ändring innebär, att vid beräkning av den ersättning, som jämlikt 48 § kan tillkomma kronan såsom fastighetens ägare, förhöjningen utöver värdet måste bestämmas på grundval av det minskade värde, fastigheten äger med hänsyn till den därå vilande åborätten.

Ändringen av 17 kap. 6 § handelsbalken åsyftar enligt kronolägenhetskommissionens vid överarbetningen i sak bibehållna förslag dels att, där fastighet upplåtits jämlikt bestämmelserna i den föreslagna åborättslagen, giva motsvarande tillämpning av den i lagrummet för vissa där angivna fordringar stadgade förmånsrätt ävensom att bland dylika fordringar upptaga jämväl jordägarens (upplåtarens) fordran för ogulden köpeskilling för byggnader å åborättsfastighet samt kronans fordran för lån till åbon för byggnaders uppförande eller inlösen, dels ock att stadga viss förmånsrätt för den fordran för utlösen, som må tillkomma dödsbodelägare mot annan delägare, vilken övertagit till boet hörande besittningsrätt (åborätt). Härutöver har, med hänsyn därtill att lån till åbon för inlösen eller uppförande av byggnader å åborättsfastighet må komma att lämnas ur egnahemslånefondens medel, ansetts böra upptagas stadgande att för dylikt fall förmånsrätt skall tillkomma den, som å det allmännas vägnar förmedlat lånet. För vinnande av större tydlighet i de nya stadgandena har vid förslagets överarbetning åt desamma givits delvis annan avfatt-

ning, därvid nämnda stadganden sammanförts i ett särskilt moment av förevarande lagrum.»

Föredragande departementschefen uppläser härefter ovan angivna sju lagförslag av den lydelse, bilagorna A—G vid detta protokoll utvisa, samt hemställer att lagrådets yttrande över förslagen måtte inhämtas för det ändamål, som i § 87 regeringsformen omförmäles.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:
N. Cervin.

Bilaga A.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 13 kap. 13 § giftermålsbalken.

Härigenom förordnas, att 13 kap. 13 § giftermålsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Vid lotternas utläggning äge vardera maken eller, om endera är död, den efterlevande på sin lott bekomma arbetsredskap och andra lösören, som erfordras till fortsättande av hans näring. Därefter vare en var av makarna berättigad att på sin lott erhålla den till hans giftorättsgods hörande egendom han önskar. Fastighet, som tillhör ena makens giftorättsgods, så ock annan till ena makens giftorättsgods hörande egendom, som det av särskild anledning kan vara av intresse för honom att behålla vare han, även om egendomen i värde överstiger vad på hans lott belöper berättigad bekomma, om han lämnar penningar till fyllnad av andra makens lott.

Skall ena makens enskilda egendom gå i betalning för vederlag, som i 6 eller 7 § sägs, gånge vederlaget ut i egendom, som maken själv äger anvisa.

Rätt, varom i första stycket sista punkten sägs, tillkomme, när make är död, ej andra arvingar än bröstarvingar; och njute de sådan rätt allenast beträffande fastighet, som maken förvärvat från släkting i rätt uppstigande led eller sådan släktings dödsbo.

Om det företräde, som vid bodelning tillkommer make till besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt), så ock om utlösen i ty fall är särskilt stadgat.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1924.

Bilaga B.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 12 kap. 7 § ärvdabalken.

Härigenom förordnas, att 12 kap. 7 § ärvdabalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Nu få flere del i sätesgård, eller annan jord; kan den ej väl delas eller klyvas; have då den rätt, som större delen äger, att, efter laga värdering, lösa de andra ut, antingen med penningar eller jämngod ränta, vilketdera den helst vill, som lösen taga skall. Hava alle lika del, och sämjas de ej, vilkendera lösa skall; då skola de därom sig emellan lotta.

Om arvingars inbördes företräde till besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt), så ock om utlösen, då sådan rättighet hör till dödsbo, som skiftas mellan arvingar, är särskilt stadgat.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1924.

Bilaga C.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 1 kap. 8 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom.

Härigenom förordnas, att 1 kap. 8 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom skall erhålla följande ändrade lydelse:

Om besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt) är särskilt stadgat.

Vad i 1 och 7 §§ stadgas angående längsta tid för beståndet av rättighet, som där avses, äger icke tillämpning å annan upplåtelse, som sker från kronan.

Ej heller äger vad i 1 § stadgas tillämpning å upplåtelse av nyttjanderätt till gravplats på kyrkogård eller annan allmän begravningsplats.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1924.

Bilaga D.

Förslag
till
Lag

om ändrad lydelse av 9 kap. 48, 52 och 63 §§ vattenlagen.

Härigenom förordnas, att 9 kap. 48, 52 och 63 §§ vattenlagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

48 §.

Ersättning i penningar skall beräknas till fulla värdet och hälften där utöver, då fråga är om ersättning för:

1. tillgodogjord vattenkraft så ock icke tillgodogjord, som uppenbarligen är avsedd för befintlig eller under byggnad varande anläggning;
2. fiskeverk, bevattningsanstalt samt annan därmed eller med byggnad för uttagande av vattenkraft jämförlig anläggning för vattnets nyttjande så ock skada å sådan anläggning;
3. mark, vartill äganderätt avstås, ävensom skada å mark till följd av vattenuppdämning eller annan ändring i vattenståndsförhållandena, dock med undantag av mark, som till följd av yrkande, varom i 7 kap. 54 § förmäles, skall lösas, ävensom av skada, som består däri, att framtida torrläggning av mark genom vattenuppdämning hindras eller försvåras;
4. fiske eller skada därå så ock sådant intrång i rätt till fiske, som föranledes av förbud, varom i 2 kap. 14 § andra stycket förmäles;
5. intrång, som avses i 2 kap. 16 §, så ock intrång genom ledning för elektrisk kraftöverföring;
6. besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt);
7. byggnader å fastighet, vilken innehaves med besittningsrätt, som nyss nämnts, såvitt de äro för fastighetens jordbruk erforderliga, ävensom skada å samma byggnader.

Om undantag för vissa fall från vad sålunda föreskrivits skils i 50 §.

52 §.

Är fast egendom, som skall lösas med penningar, besvärad av nyttjanderätt eller rätt till servitut eller till avkomst eller annan förmån, skall ersättningen till egendomens ägare och den gottgörelse, som må tillkomma rättighetens innehavare, var för sig bestämmas. Medför rättighet, som nyss nämnts, förminskning av den fasta egendomens värde, skall till grund

för den ägaren tillkommande ersättningen läggas det värde egendomen med därå vilande besvär äger; dock att, såframt den besvärande rättigheten ej är besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt), den förhöjning över värdet, som jämlikt 48 § må ifrågakomma, skall bestämmas med hänsyn till det värde egendomen utan sådant besvär skulle äga. Erfordras för tillämpning av reglerna i 69 § andra stycket, att utöver vad nu sagts särskild värdering sker av den fasta egendomen med eller utan viss rättighet besvärande densamma, varde sådan i samband med ersättningens fastställande verkställd.

63 §.

Där i fall, som i 58—60 §§ förmälas, finnes i målet uppgiven arrendator, innehavare av fastighet, som upplåtits under besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt), eller hyresgäst, vars rätt är av företaget beroende, vare han ej pliktig att avflytta eller avstå från vad han innehar förrän efter åtnjuten uppsägningstid i enlighet med ovan givna föreskrifter; och må dessförinnan arbete, varigenom hans rätt kränkes, ej av tillträdaren vidtagas.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1924.

Bilaga E.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 17 kap. 6 § handelsbalken.

Härigenom förordnas, att 17 kap. 6 § handelsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

1 mom. Den, som äger rätt till tionde, ränta eller annan sådan avgäld av fast egendom, njute ock företräde till betalning ur egendomen, i vems hand den vara må, där ej avgälden stått inne längre än ett år efter förfallodagen. Samma förmånsrätt tillkomme ock jordägare, som åt annan upplåtit sin fasta egendom, i de denne tillhöriga lösören och byggnader, som å egendomen finnas, samt, där tomträtt eller vattenfallsrätt upplåtits, i den upplåtna rättigheten med vad därtill hör, för arrende eller avgäld, som till jordägaren skall utgå, samt för jordägaren åliggande utskyld eller annan avgift, som bort av egendomens innehavare gäldas, dock ej för fordran, som förfallit till betalning tidigare än ett år före utmätning eller, vid konkurs, före konkursansökningens ingivande, så ock för husröta eller vanhävd, där sådan ersättning skall utgå. Har jordägare lämnat arrendator kreatur, redskap eller annat till egendomens bruk, njute jordägaren lika rätt för lega, som ej stått inne längre än nyss sagts, ävensom för ersättning, där sådan bör utgå, för vad sålunda blivit arrendatorn lämnat.

Därefter njute borgenär, som har inteckning i tomträtt eller vattenfallsrätt, förmånsrätt i tomträtten eller vattenfallsrätten med vad därtill hör från den dag inteckningen söktes. Finnas i tomträtten eller vattenfallsrätten flera inteckningar, njute den, som tidigare sökt inteckning, företräde och de, som sökt inteckning samma dag, lika rätt.

2 mom. Vad i 1 mom. första stycket är stadgat med avseende å jordägares förmånsrätt i lösören och byggnader samt, där tomträtt eller vattenfallsrätt upplåtits, i den upplåtna rättigheten med vad därtill hör skall äga motsvarande tillämpning, där besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt) blivit upplåten. Enahanda förmånsrätt i upplåten rättighet med vad därtill hör tillkomme den, som upplåtit besittningsrätt, som nyss nämnts, för ogulden köpeskilling för byggnader å egendomen, så ock kronan för lån, som av statsmedel lämnats rättighetens innehavare för inlösen eller uppförande av byggnader å egendomen, samt, där lån för dylikt ändamål

lämnats ur egnahemslånefonden, den, som å det allmännas vägnar förmedlat lånet.

Har delägare i bo, till vilket hör besittningsrätt, som ovan sägs, måst lämna annan delägare anstånd med betalning av utlösen efter vad därom är stadgat, njute för vad av den fordran med ränta vid utmätning eller konkursansöknings ingivande icke stått inne mer än ett år efter förfallodagen förmånsrätt i besittningsrätten med vad därtill hör näst efter fordran, som i detta moment första stycket avses. Hava flera fordran, som nu sagts, äge den, vars fordran uppkommit tidigare företräde; hava flera delägare i samma bo måst lämna sådant anstånd, njute lika förmånsrätt. Där dylik fordran icke inom nittio dagar från det gäldenären sökte att varda antagen till åbo anmälts hos länsstyrelsen för antecknande i den i 47 § av lagen den 1923 om åborätt omförmälda bok, äge förmånsrätt därför dock ej rum.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1924.

Bilaga F.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 42 och 192 §§ utsökningslagen.

Härigenom förordnas, att 42 och 192 §§ utsökningslagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

42 §.

Är dömt i tvist om skyldighet för arrendator att avträda arrenderad fastighet eller för den, som innehar fastighet med besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt), att avflytta från fastigheten eller om hyresgästs flyttning i eller ur hus, och har rätten förordnat, att domen må verkställas utan hinder därav att den ej äger laga kraft, äge utmätningsmannen befordra domen till verkställighet, där den vinnande ställer pant eller borgen för det skadestånd, vartill han kan kännas skyldig, om domen ändras.

192 §.

Vägrar arrendator eller hyresgäst att avflytta, då bestämd legotid är till ända eller eljest, utan att legorätten förverkats, för honom inträtt skyldighet att avflytta, och gitter han ej visa sannolika skäl, att han ändock äger kvarsitta, då må överexekutor förordna om hans vräkande. Menar ägaren, att arrendator eller hyresgäst förverkat legorätten, må ock förordnande, som nyss sagts, meddelas, där överexekutor finner uppenbart, att rätten är förverkad.

Vad sålunda stadgats om arrendator skall ock i tillämpliga delar gälla om den, som innehar fastighet med besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt).

Om rätt för den, mot vilken sådan handräckning gives, att sin talan vid domstol utföra gälle vad i 191 § sägs.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1924.

Bilaga G.

Förslag
till
Lag

om ändrad lydelse av 8 § i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866.

Härigenom förordnas, att 8 § i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Åstunda arrendatorer av boställen eller sådane publike hemman, som antingen höra under kronans omedelbara disposition, eller eljest med stadgad åborätt icke upplåtne äro, att laga skifte erhålla; anmäle sådant, innan förordnande för lantmätare begäres, hos Konungens befallningshavande i länet, vilken överlämnar samma anmälan till det ämbetsverk, under vars allmänna vård och inseende hemmanet hörer; och pröve det ämbetsverk, huvuvida tillstånd att söka laga skifte arrendator av nämnde hemman meddelas må.

Vad sålunda stadgats för arrendatorer gälle ock för dem, som innehava fastighet med besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt).

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1924.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 27 juni 1923.

Närvarande:

justitierådet SUNDBERG,
regeringsrådet THULIN,
justitierådet STENBERG,
justitierådet KÖERSNER.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 8 januari 1923, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle för det ändamål, som i § 87 regeringsformen omförmäles, inhämtas över uppgjorda förslag till

1:o) lag om ändrad lydelse av 13 kap. 13 § giftermålsbalken,

2:o) lag om ändrad lydelse av 12 kap. 7 § ärvdabalken,

3:o) lag om ändrad lydelse av 1 kap. 8 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom,

4:o) lag om ändrad lydelse av 9 kap. 48, 52 och 63 §§ vattenlagen,

5:o) lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 § handelsbalken,

6:o) lag om ändrad lydelse av 42 och 192 §§ utsökningslagen och

7:o) lag om ändrad lydelse av 8 § i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866,

vilka lagförslag betingats av ett samtidigt, efter föredragning av chefen för jordbruksdepartementet, till lagrådet remitterat förslag till lag om åborätt.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsrådet John Samuelson.

Lagrådet fann förslagen giva anledning till följande erinringar.

Förslagen till lag om ändrad lydelse av 13 kap. 13 § giftermålsbalken och lag om ändrad lydelse av 12 kap. 7 § ärvdabalken.

De här föreslagna hänvisningarna till vissa bestämmelser i den nya åborättslagstiftningen bliva givetvis ej erforderliga, därest, på sätt lagrådet i sitt förut denna dag avgivna utlåtande över förslaget till lag om åborätt ifrågasatt, nämnda bestämmelser upptagas i giftermåls- och ärvdabalkarna.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 kap. 8 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom.

I utlåtandet över åborättsförslaget har lagrådet uttalat sig för att, därest åborättsinstitutets reglering i lag på visst sätt begränsades, bestämmelserna i ämnet till huvudsaklig del bleve inarbetade i nyttjanderättslagen. Vidtages denna anordning, varvid stadgandena om åborätt lämpligen torde beredas plats i ett nytt, femte, kapitel av nämnda lag, förfaller behovet att, såsom nu föreslås, i 1 kap. 8 § av lagen intaga en hänvisning till stadgandena om åborätt.

En mera omfattande reglering av institutet i civillag bör emellertid, såsom lagrådet även erinrat, ske i en fristående lag. Till en sådan torde i nyttjanderättslagen införas hänvisning, som, då den nya lagen huvudsakligen berör andra delar av nyttjanderättslagen än dess 1 kap., lämpligen synes böra erhålla annan plats än den ifrågasatta. Uppmärksammas må ock, att åt hänvisningen bör givas en något ändrad avfattning, som utmärker, att densamma avser allenast viss besittningsrätt för obegränsad tid.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 9 kap. 48, 52 och 63 §§ vattenlagen.

Därest, såsom förslaget innehåller, rätt till ersättning för de i 48 § första stycket 7. omförmälda byggnader å åborättsfastighet skall, i olikhet med vad förhållandet är beträffande byggnader å annan fastighet, även där denna är en egnahems- eller småbrukslägenhet, utgå enligt sagda paragraf, torde, i betraktande därav att byggnaderna å åborättsfastighet såsom tillbehör hänföras till åborätten, bestämmelserna i 6. och 7. böra sammanarbetas.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 § handelsbalken.

Vad angår förmånsrätt för kronans fordringar hos åbo å avgäld samt utskylder och andra avgifter ävensom vanhävdsersättning har lagrådet ej annat att erinra än att den i 2 mom. första stycket första punkten därom intagna bestämmelsen lämpligen bör ingå i 1 mom. första stycket andra punkten.

Det föreslagna andra momentets övriga innehåll skall uteslutas, därest lagrådets hemställan om beredande av möjlighet till inteckning i åborätt och eljest rörande säkerhet för fordringar hos åbon vinner bifall samt reglerna härom, såsom lämpligt synes, intagas i andra stycket av 1 mom. Särskilda föreskrifter lära emellertid böra meddelas beträffande fordran, som uppkommit därigenom att bodelägare på grund av 8 § i den föreslagna lagen om åborätt måst lämna annan delägare anstånd med utlösen; för dylik fordran bör säkerhet beredas redan från dess uppkomst. Syftet härmed torde icke kunna vinnas annorledes än genom införande av bestämmelser, vilka åt fordran,

varom nu är fråga, tillerkänna enahanda rätt, som tillkommer ogulden köpeskilling för fast egendom enligt 11 kap. 2 § jordabalken.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 42 och 192 §§ utsökningslagen.

Vid 24—28 §§ i förslaget till lag om åborätt har lagrådet hemställt om uteslutande ur samma förslag av stadganden om rätt för överexekutor att utan föregående domstolsprövning bestämma om åbos avhysande och för domstol att förordna om verkställighet av vräkningsdom utan hinder av att den ej äger laga kraft. I överensstämmelse härmed avstyrkas nu ifrågavarande ändringar i utsökningslagen.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 8 § i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866.

Upplåtelse under åborätt lärer icke kunna ifrågakomma av viss hemmansdel utan att denna blivit genom laga delning bestämd. Ej heller eljest synes vara tänkbart, att fastighet, som upplåtits under åborätt, skulle kunna hava sina ägor sammanblandade med annan fastighet på sådant sätt, att laga skifte erfordras för åborättsfastighetens avskiljande. Delning av en åborättsfastighet är förbjuden i vidare mån och på annat sätt än som sägs i den föreslagna åborättslagen. Vid dessa förhållanden synes för innehavare av åborätt icke kunna förefinnas någon anledning att påkalla laga skifte. Ifrågavarande föreslagna ändring av skiftesstadgan avstyrkes fördenskull såsom obehövlig.

Ur protokollet:
Erik Ölander.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 december 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Nothin, anmäler efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet lagrådets den 27 juni 1923 avgivna utlåtande över de den 8 januari 1923 till lagrådet remitterade förslagen till

1:o) lag om ändrad lydelse av 13 kap. 13 § giftermålsbalken;

2:o) lag om ändrad lydelse av 12 kap. 7 § ärvdabalken;

3:o) lag om ändrad lydelse av 1 kap. 8 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom;

4:o) lag om ändrad lydelse av 9 kap. 48, 52 och 63 §§ vattenlagen;

5:o) lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 § handelsbalken;

6:o) lag om ändrad lydelse av 42 och 192 §§ utsökningslagen; och

7:o) lag om ändrad lydelse av 8 § i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866;

vilka lagförslag betingats av ett samtidigt, efter föredragning av chefen för jordbruksdepartementet, till lagrådet remitterat förslag till lag om åborätt.

Efter redogörelse för utlåtandets innehåll anför föredraganden:

»Förslagen till lag om ändrad lydelse av 13 kap. 13 § giftermålsbalken och lag om ändrad lydelse av 12 kap. 7 § ärvdabalken.

I förslagen hava vidtagits smärre redaktionella jämkningar.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 kap. 8 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom.

Då det ansetts lämpligt, att det nya åborättsinstitutet erhåller sin reglering i en fristående lag, bör, såsom lagrådet framhållit, en hänvisning till denna lag göras i nyttjanderättslagen. Med anledning av lagrådets anmärkning rörande platsen för nämnda hänvisning har jag ansett mig böra

föreslå, att densamma infogas såsom en ny paragraf i 2 kap. nyttjanderättslagen. Enligt lagrådets hemställan har hänvisningen erhållit en ändrad avfattning, som utmärker, att densamma avser endast viss besittningsrätt för obegränsad tid. Den föreslagna lagens rubrik har ändrats till *lag om ändring i viss del av lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom.*

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 9 kap. 48, 52 och 63 §§ vattenlagen.

I enlighet med lagrådets hemställan hava bestämmelserna i 48 § punkterna 6 och 7 sammanförts i en punkt.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 § handelsbalken.

På sätt lagrådet i första stycket av sitt yttrande hemställt har förslaget omredigerats. Därjämte hava vidtagits vissa formella jämkningar.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 42 och 192 §§ utsökningslagen.

Då i förslaget till åborättslag bibehållits bestämmelser om rätt för överexekutor att besluta om åbos avhysande och för domstol att förordna om verkställighet av vräkningsdom utan hinder av att den ej vunnit laga kraft, måste jämväl föreslagna ändringar i förevarande delar av utsökningslagen kvarstå. Förslaget har undergått vissa redaktionella ändringar.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 8 § i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866.

Mot lagrådets enhälliga avstyrkande har jag icke ansett mig böra vidhålla förslaget om ändring i skiftesstadgan. Den ifrågasatta ändringen skulle komma att erhålla endast ringa praktisk betydelse.

Av skäl, som anförts vid 4 § i förslaget till åborättslag, torde det, på sätt lagrådet framhållit vid granskning av nämnda förslag, vara nödvändigt att vidtaga sådan ändring i 4 § första stycket av lagen angående vad till fast egendom är att hänföra, att för stadigvarande bruk avsedda anläggningar å jord, som upplåtits under åborätt, icke komma att räknas till den fasta egendomen, även om de tillhöra jordens ägare.

Med hänsyn därtill har jag låtit utarbeta *förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § i lagen den 24 maj 1895 (nr 36 s. 1) angående vad till fast egendom är att hänföra.*

I enlighet med de synpunkter, som framhållits vid 45 § i förslaget till åborättslag, har jag låtit utarbeta *förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 9:o) i lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.*»

Föredraganden uppläser härefter i enlighet med nu angivna grunder avfattade förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 13 kap. 13 § giftermålsbalken;
2) lag om ändrad lydelse av 12 kap. 7 § ärvdabalken;
3) lag om ändring i viss del av lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom;
4) lag om ändrad lydelse av 9 kap. 48, 52 och 63 §§ vattenlagen;
5) lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 § handelsbalken;
6) lag om ändrad lydelse av 42 och 192 §§ utsökningslagen;
7) lag om ändrad lydelse av 4 § i lagen den 24 maj 1895 (nr 36 s. 1) angående vad till fast egendom är att hänföra; och
8) lag om ändrad lydelse av 2 § 9:o) i lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

samt hemställer, att förslagen måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
H. Stefenson.

Stockholm, Isaac Marcus' Boktryckeri-Aktiebolag, 1926.